

Az Észak-Epiruszi kérdés háttere ^[1]

A görög–albán viszony alakulása az 1960-as években

Észak-Epirusz, amely alatt a mai Albánia déli részeit és Görögország északi részeit együttesen értik, az újkori történelem során sohasem tartozott Görögországhoz. Az 1912–1913-as balkáni háború idején a görög hadsereg megszállta azt a területet, de az 1913-as firenzei békeértekezlet ismét Albániához csatolta. A terület a későbbiekben is állandó vitakérdés volt a két fél között, így az 1960-as években is.

Bevezetés

Epirusz Görögország észak-nyugati területeit és Albánia déli részét foglalja magában a Vlorei-öböl és az Amorakiai-öböl között. Albániában az egyetlen jelentősebb kisebbséget az észak-epiruszi területen élő görögök jelentik. A görög kisebbség lélekszáma a szocializmus időszakában az albán becslések alapján 40-50 000 fő között alakult. Ugyanebben az időszakban a görög források 300 000 fős Albániában élő görög kisebbségről tudósítanak, bár a görög becslések minden görögkeleti vallású Albánia területén élő lakost görög nemzetiségűnek tartottak. Görögország északi területein kis számban élnek albánok. Az albán és a görög népesség közötti keveredést nemcsak a természetes asszimiláció (házasságok), hanem mind görög, mind albán részről az erőszakos asszimiláció (kisebbségi jogok gyakorlásának hiánya, etnikai alapú diszkrimináció) is siettetete.

Az Észak-Epiruszi területre, azaz Albánia déli részére, a Görög királyság a második világháborút követően, az ott élő görög kisebbségre hivatkozva igényt tartott, noha ez a terület soha nem tartozott Görögországhoz, mióta az a Török Birodalomtól elnyerte függetlenségét. 1912-13-ban a balkáni háborúk során Görögország megszállta Észak-Epiruszt. 1913-ban a második balkáni háborút lezáró Bukaresti béke kimondta Albánia önállóságát, a nagyhatalmak pedig a londoni konferencián abban is megegyeztek, hogy a görögök által megszállt Észak-Epirusz Albániához kerül. Ezzel a döntéssel a konferencia résztvevői Albánia máig érvényes határait is meghatározták.

A második világháború során mindkét országot megszállták a tengelyhatalmak. Albánia 1939-ben veszítette el függetlenségét, amikor perszonálunióra lépett Olaszországgal, míg Németország 1941-ben szállta meg Görögországot. A második világháborút követően ismét felvetődött az Észak-Epiruszi terület birtoklásának kérdése. A párizsi békekonferencia az Észak-Epiruszi kérdést nyitva hagyta azzal, hogy "alkalmas időben" kell majd rendezni a vitákat. Ezek azonban még évtizedekkel a békekonferencia után, az 1960-as években sem jutottak nyugvóponttra. Az Észak-Epiruszi kérdés alakulását a második világháborút követően nem egyszerűen a két ország Albánia és Görögország lépései és ellenlépései határozták meg, hanem a környező hatalmak, mint Olaszország és Jugoszlávia és a nagyhatalmak, úgy mint a Szovjetunió és Kína elvárásai befolyásolták. Albánia pedig ezen hatalmak árnyékában kereste és váltogatta patrónusait.

1945 decemberében az alkotmányozó nemzetgyűlési választásokon az Albán Kommunista Párt győzött, Enver Hodzsa vezetésével. Az ország külpolitikájára 1948-ig erős jugoszláv orientáció volt jellemző. Amikor, 1948-tól kezdődően, a Szovjetunió és Jugoszlávia ellentétei felerősödtek, akkor Albánia az erősebb Szovjetuniót választotta. 1953 után az albán kommunista vezetés a desztalinizáció útján már nem követte a szovjet reformirányzatot, és eltávolodott mind a Szovjetuniótól, mind a szocialista táborától, 1968-ban az ország a Varsói Szerződésből is kilépett. Az 1960-as évektől, a szovjet-kínai ellentétek fokozódása idején, pedig egyetlen európai államként Kínát választotta új patrónusának.

Az Albániában élő görögök helyzete ezen drasztikus külpolitikai irányváltások idején mindvégig állandó feszültségforrása maradt az albán-görög kapcsolatoknak. A görög polgárháború idején (1947-49) fegyveres összecsapások voltak a görög-albán határon és ismételten előtérbe kerültek a területi viták. Albánia a görög baloldalt támogatta. Ekkor az ország Jugoszláviával ápolott kitudtetett kapcsolatokat, melynek szintén területi-kisebbségi vitái voltak Görögországgal. 1949-ben a tiranai magyar követ jelentést tett Kállai Gyula külügyminiszternek az Albániában foganatosított katonai intézkedésekről. Az általános sorozással a görög-albán határsáv megerősítésével Albánia területi épségét védelmezték. A tiranai követ értesülése szerint a polgárháború végén 13 000 szabadságharcos és kb. 600 menekült lépte át a két ország között húzódo határt, ezzel is növelve az Albániában élő görög lakosok számát.

Az 1950-es évek elején Albánia új külpolitikai irányultsága, a szovjet orientációt tükrözte: a görög-albán államközi kapcsolatokat a moszkvai külképviseletek útján kísérelték meg rendezni. A közeledési kísérletek egyik jeleként az 1950-es évek végén Albánia kiutazási engedélyt adott közel másfélezer a polgárháború idején odakerült görögnek, bár görög részről, az ott élő albánok közül jelentősen kevesebben kaptak a kiutazásra engedélyt. Más tiranai követségen született jelentések szerint: "340 volt katoná és 486 polgári személy tért vissza Görögországba, magával vive 5 086 juhot, 2 563 kecskét és 293 szarvasmarhát." De jelentősebb előrelépés a kétoldalú kapcsolat rendezése felé nem történt. Sőt az 1950-es évek végén kisebb határincidensek zavarták a határ közelében élők életét. A tiranai magyar követ beszámolt görög katonák által elkövetett határsértésekről és néhány halálesetről.

Az ENSZ keretein belül is megkísérelték a két ország diplomáciai kapcsolatainak rendezését. Albánia 1953-ban, majd 1955-ben is levelet intézett a ENSZ főtitkárához. A deklarált cél az volt, hogy az ország "normális diplomáciai kapcsolatokat létesítsen és tartson fenn a szomszédos országokkal- beleértve Görögországot is". A görög kormány mindkét esetben az ENSZ főtitkáran keresztül elutasító választ adott. A görög fél egyik ellenérve szerint Görögország és Albánia között még mindig fennáll a "hadilálapot ténye". A második világháborút lezáró párizsi békekonferencia mindkét országot a fasiszmus-nácizmus ellen harcoló megszállt országnak mondta ki, ezért a két ország nem állhatott egymással hadban, noha Albánia 1940-ben az olasz megszállás idején hadat üzent Görögországnak. A görög fél másik ellenvetése szerint "a diplomáciai kapcsolatok felvételét megelőzően rendezni kell a két ország között fennálló vitás területi kérdéseket", ez pedig Albánia déli területeit, Észak-Epiruszt érintette, amely területre a görög kormány igényt tartott.

Az Észak-Epiruszi terület birtoklási-vitájának részeként az 1960-as évek elején mind a görögök, mind az albánok röpiratokat terjesztettek. 1962-ben a Tartalékos Tisztek Pángörög Uniója röpiratban és hozzá csatolt térképen nyilvánította ki, hogy "készek a harcra és az áldozatokra, hogy felszabadítsák őket", ahogy fogalmaztak, "Észak-Epirusz mártír népét".

Néhány athéni lapban 1962 januárjában megjelent egy közlemény, mely szerint Tiranában és Durazzóban "Igazi Albánia" cím alatt 1938-ban forgalomban voltak olyan az olasz adminisztráció időszakában nyomtatott régi térképet tartalmazó röpiratok, amelyek görög és jugoszláv területeket is ábrázoltak. Olaszország nagykövete ezt ugyanakkor kategorikusan cáfolta. A tiranai magyar követ az olasz eredetű röpiratok létezéséről nem tudott, indoklása szerint "az összes nyugati külképviselet erős megfigyelés alatt áll, például az olaszokat is követik még a moziba is, vagy a postára és a követségre látogató albánokat is ellenőrzik". Az enyhülés jeleként 1962. decemberében görög-albán vegyes bizottság kezdte meg működését az Albániában lévő görög menekültek repatriálásának érdekében. Ekkor 123 görög menekült át is lépte a két ország határát. De görög részről a diplomáciai kapcsolat megteremtésének feltétele továbbra is a területi kérdés, az "Észak-Epirusz-i kérdés" rendezése volt. A másik görög feltétel tükrözi az Albánia új külpolitikai irányvonalával kapcsolatos álláspontot, eszerint üdvözlőnek ha "Albániának a Népi Kínával is lazulának a kapcsolatai". 1964-ben a görög belpolitikát a centrista-liberális erők határozták meg, amelyek külpolitikai vetülete Veneziolosz külügyminiszternek az albán-görög viszonyra vonatkozó 1964. januári kijelentése volt, mely szerint " az albán kormány biztosítson autonómiát Észak-Epirusznak, helyesebben az ott élő görög kisebbségnek." Az albán kormány Veneziolosz állásfoglalását visszautasította és kijelentette, hogy az autonómia gondolta feltehetőleg szovjet sugallatra született. Albánia ekkor már szakított a szovjet vonallal, míg Görögország ebben az időszakban erősítette kapcsolatait a Szovjetunióval.

1964. októberében valamennyi athéni napilap közölte a következő hírt: "az albán kormány közvetett módon javaslatot tett Görögországnak a két ország közötti diplomáciai kapcsolatok helyreállítására", ám a görög kormány néhány nap múlva már cáfolta a híradást. A hír jelentősége, az itt közölt ügyirat szerint, abban rejlik, hogy Athénben erősödött a kínai propaganda és ebből kifolyólag lehet, hogy Albánia, mint a Kína által képviselt kommunista vonal európai követője, kész lett volna visszatérni az autonómia-javaslatra. Ami ezt követően történt, Albánia szakítása Kínával és a belső erőforrásokra alapozott politikai program jegyében történő albán elzárkózás, illetve a görög jobboldali vezetés megszűnése és az ország EU tagsága, háttérbe szorították a határkérdést. 1970-ben Görögország és Albánia a második világháború óta először kereskedelmi szerződést kötött egymással, majd 1971-ben a két ország között a diplomáciai kapcsolat is helyre állt. Bár

Görögország a Balkán szétesésének időszakában demonstrálta érdeklődését a más országokban élő görögök iránt, a határváltoztatás gondolata nem szerepelt az észak-epiruszi kérdés rendezésével kapcsolatban kidolgozott alternatívák között.

Források

Észak-Epirusi kérdés

A Magyar Népköztársaság
Követsége

Légation De La République Populaire Hongroise 81/1962. szig. titk.	Szigorúan titkos! Athén, 1962. február 9. Tárgy: Észak-Epirusi kérdés
---	---

A Magyar Népköztársaság
Külgyminisztériumának,

Budapest

Tekintettel arra, hogy Albánia és Görögország között évtizedek óta visszatérő probléma az ú.n. észak-epiruszi kérdés, mint legfőbb akadály a két ország viszonyának rendezése előtt szükségesnek tartottuk röviden feldolgozni e kérdés történelmi előzményeit.

Albánia az egyetlen balkáni ország, amellyel Görögország mind a mai napig nem létesített diplomáciai kapcsolatokat a II. világháború óta. A görög kormány hivatalos álláspontja hosszú idő óta az, hogy ennek oka a két ország között még mindig fennálló háborús állapot, amelyet csak úgy lehet megszüntetni, ha rendezik a két ország között lévő vitás kérdéseket.

Érdekes módon a vitás kérdések között nem szerepel ú.n. kártalanítási probléma /mint pl. Bulgária esetében/, mert a párisi békekonferencia azt az elvet fogadta el, hogy Albánia az olasz agresszió áldozata volt, nem tartozott tehát azon országok közé, amelyek együttműködtek a német és olasz fasiszmissal /mint pl. Románia, Finnország, Magyarország, stb./. Ennek ellenére a görög kormány a két ország közötti háborús állapot fennállásáról beszél, noha a hadiállapot abból az időből származik, midőn Albánia még szövetségese volt a fasiszta Olaszországnak.

A hadiállapot teoretikus fenntartása görög hivatalos részről tulajdonképpen ürügyként szolgál a hidegháborús politika folytatására a Balkánon, a köznévelmény félrevezetésére azonban az Észak-Epiruszra vonatkozó területi követelést tolják előtérbe, amelynek rendezése az első számú feltétele a háborús állapot megszüntetésének.

Észak-Epirusz, amely alatt a mai Albánia déli részeit és Görögország északi részeit együttesen értik /Koritsa, Argirokastro, Premeti, stb./ jelentősebb városokból és ezek környékéből áll. Albánok, görögök és macedonok által vegyesen lakott terület, a lakosság házasság által történt teljes keveredésével így a tiszta görög kisebbség számát sem tudják pontosan megállapítani. Az újkori történelem során tulajdonképpen sohasem tartozott Görögországhoz, legalábbis Görögországnak a török uralom alól történt felszabadulása óta. Az 1912/13-as balkáni háború idején a görög hadsereg megszállta ugyan ezt a területet, az 1913-as firenzei békeértekezlet, amely lezárta a balkáni háborút, a nagyhatalmak döntése nyomán ismét Albániához csatolta. A görögök akkor kiűrtették, létrehoztak azonban a helyi lakosságból egy bizottságot, amely elutasítva a firenzei egyezmény ide vonatkozó döntését, függetlenné kiáltotta ki ezt a területet és felkelésre szólította fel a lakosságot. Végül egy corfui jegyzőkönyv, amely a firenzei egyezmény által létrehozott Ellenőrző bizottság és az említett észak-epiruszi helyi bizottság által került aláírásra, ismét megerősítette, hogy Észak-Epirusz Albániához tartozik, de elismerte a görög kisebbség jogait is.

Ez az állapot maradt fenn a II. világháborúig, Görögország azonban mindig fenntartotta Észak-Epiruszra vonatkozó követelését, mint amely területet fel kell szabadítani az albán elnyomás alól.

A II. világháború után Észak-Epirusz kérdése ismét felmerült az 1946/47-es párisi békekonferencia során; a békekonferencia elfogadta a Dodekaneszra vonatkozó görög követelést, Észak-Epirusz kérdését azonban nyitva hagyta azzal, hogy alkalmas időben kell rendezni. A békeszerződést görög részről aláíró Tsaldaris külügyminiszter írásos fenntartási nyilatkozatot tett, amely szerint Görögország fenntartja jogát azon követelésre, hogy Észak-Epirusz kérdését az igazságnak megfelelően még rendezni kell. Azóta is azonban, mind a mai napig Görögország nem kezdett tárgyalásokat Albániával ebben a kérdésben, így a "háborús állapot", amely a valóságban sohasem kezdődött meg a két ország között, ma is fennáll.

A "háborús állapot" tételét az országon belül is számos vitatják: számos jogász és politikus, - közöttük pl. Mercouris, a Balkán Bizottság elnöke, vagy Pipinellis volt külügyminiszter, a mai kormány külkereskedelmi minisztere - azt vallja, hogy Albánia, mint független állam sohasem vetette alá magát Olaszországnak, így önmaga sohasem üzent hadat Görögországnak. Albániát Olaszország valójában bekebelezte, midőn Viktor Emánuel felvette az "Olaszország és Albánia királya, valamint Etiopia császára" címet. Amikor tehát az Olasz-Albán királyság Görögországnak hadat üzent 1940-ben, az olaszok erőszak árán mozgósították az albán hadsereget. Külön ki kell emelni, hogy a hivatalos görög álláspont is az volt ebben az időben, hogy Görögország nem csupán a fasiszta olasz erők visszaveréséért küzd, hanem Albánia felszabadításáért is. Lényegében ezt az elvet fogadta el a párisi békekonferencia is. Mindez világosan mutatja, hogy a hosszú éveken át fenntartott hivatalos görög álláspont a háborús állapot fenntartásáról hidegháborús célokat szolgált, amelyekkel igyekezett megakadályozni minden békekezdeményezést a Balkánon /Stoica javaslat a balkáni országok közötti vitás kérdések rendezésére, atommentes övezet létesítésére, balkán bizottságok működése, stb./

Az albán vezetők magatartása miatt előállt új bizonytalan helyzetben a görög kormány számára az ismertetett magatartás nem könnyíti meg a dolgát. Sőt, inkább irritálják azok a jelek, amelyek az Albánia irányában észlelt olasz érdeklődésre mutatnak. Másfelől felmerülhet az a feltételezés is, hogy ezt a bizonytalan helyzetet szeretné Görögország kihasználni területi követelése kielégítésére, lévén, hogy Albánia mögött nem áll a szocialista tábor. Pillanatnyilag azonban még semmi konkrét jel nincs arra, hogy a görög kormány milyen irányban próbálja politikáját irányítani, a két ország közötti viszony továbbra is holtponton van. Ez is egyik igen jelentős oka - és ebben a vélemények szinte teljesen megegyeznek - hogy Görögország számára olyan rendkívül fontos a Jugoszláviával való jó viszony megőrzése.

Az EDA és más progresszív erők álláspontja Albániával és az Észak-Epirusz-i kérdéssel kapcsolatban az, hogy a reakciós görög kormány hidegháborús célzattal szándékosan szítja a feszültséget a Balkánon. Konkrétan Észak-Epirusz kérdésében az EDA álláspontja az, hogy biztosítani kell az ott élő kisebbség jogait, de területi követelés felvetése nélkül.

/Házi Vencsel/
nagykövet

MOL-XIX-J-1-j-Gör-VI-48-002418/1962 (Magyar Országos Levéltár - Külügyminisztérium - TÜK iratok)

Albán-Görög helyzet

Magyar Népköztársaság Követsége TIRANA	Szigorúan Bizalmas! Tirana, 1949. szeptember 30. Tárgy: Albán-Görög helyzet
--	---

143/sz. biz. - 1949.-2.

Kállai Gyula
Külgyminiszter Úrnak

Budapest

Tisztelettel jelentem, hogy azok a katonai intézkedések amelyekről az augusztusi futárpostával jelentést küldtem tovább tartanak. Augusztus végén Durazzóba utazva több csoporttal találkoztam akik katonai szolgálatra vonultak be. Tiranában is találkoztam nőkkal akik katonai ruhába öltözve jártak az utcán és beszéltem

cipész kisiparossal aki elmondotta, hogy behívták hadfelszerelési munkára és csak este tud odahaza vevői részére dolgozni. Az utcán és nyilvános helyeken katonai őrzáratok cirkálnak és a katonai személyeket igazoltatják. Szeptember 7-én értesültem arról, hogy a tanuló ifjúságot 16 évtől kezdve két hetes katonai kiképzésre igénybe veszik. A tuskés drótkerítéseket a város szélén és városon kívül a földek végén leszerelték és elvitték az albán-görög határra katonai akadályok készítésére. Szeptember közepétől kezdve éjjelenként több esetben észleltem, hogy nagyobb katonai egységek, hadfelszerelések autóval és öszvéreken Tiranán keresztül Észak-Albánia felé szállítják, de hogy albánok e vagy görögök azt a sötétben nem tudtam megállapítani. Szeptember 26-án beszéltem Korcából visszatérő magyar orvosokkal akik elmondták, hogy a görög monarcho-fasisztáknak sikerült szabad Görög csapatokat Albán területre átszorítani és a görög monarcho fasiszták előrenyomulásának Albán területre az Albán hadsereg beavatkozása vetett véget. A magyar orvosoktól nyert értesüleim szerint Alabán területre lépett 13.000 szabadságharcos és kb. 600 sebesült. A tőlük nyert információk szerint a Grammosz térségben a harcok befejeződtek és a magyar és lengyel egészségügyi kirendeltségek Korcából teljesen visszavonták és hazautaznak. A sebesültekért információk szerint egy kórházhajó van úton Albánia felé, hogy innen elszállítsák őket. Hogy az átszorított szabad Görög csapatokkal mit szándékoznak tenni arra nézve nem tudtam értesülést szerezni. Tény az, hogy ezeket a csapatokat dél Albániából lassan eltávolítják és Tiranától északabbra fekvő területekre viszik.

/Szeri Lénárd/
követ

MOL-XIX-J-1-j-Alb-5/b-711/1949 (Magyar Országos Levéltár - Külügyminisztérium - TÜK iratok)

Albán tapogatózások a görögökkel és törökökkel való diplomáciai kapcsolatok felvételére

Szigorúan titkos!
Tirana, 1958. április 1.
Tárgy: Albán tapogatózások a görögökkel és törökökkel való diplomáciai kapcsolatok felvételére
Hiv. szám: 001170/szig.titk.1958.

Magyar Népköztársaság Nagykövetsége

018/szig. titk.

Előadó: Hrabec István
Készült: 3 példányban
2 példány Központnak
1 példány Nagykövetségen

Külügyminiszter Elvtársnak
Budapest

Hivatkozással fenti számú rendeletre Shemsi Totozani elvtársról, az Albán Külügyminisztérium I. számú osztályának vezetőjének nyert értesülések alapján jelentjük az alábbiakat.

1./ Albán-Görög kapcsolatok:

Az albán-görög kapcsolatok rendezését illető összes eddigi tárgyalások, stb. a két ország moszkvai külképviseletei útján bonyolódtak le. A párizsi albán követség útján egy esetben espedig 1954-ben tettek kísérletet a tárgyalások megkezdésére, de az ottani görög követ elutasító magatartása következtében ezt az utat abbahagyták. A görög-albán tárgyalások megkezdésénél az albán kormány volt a kezdeményező fél, s mint ismeretes 1955 elején az ENSZ-en keresztül tett javaslatot a görög kormány felé a diplomáciai kapcsolatok felvételére. Ekkor a görög kormány azt válaszolta, hogy a két ország között még állítólag nem szunt meg a hadiállapot, illetve előbb rendezni kell a vitás kérdéseket, s csak azután lehet szó a diplomáciai kapcsolatok felvételéről. /Erről lásd a 116/szig-titk. 1955 számú jelentést./ Az albán fél hozzájárult ahhoz, hogy kiutazási engedélyt ad kb. 1.000 a háború folyamán Albániába átjött és jelenleg is itt tartózkodó görög hazatéréséhez. Ebből már kb. 60 személy meg is kapta a kiutazó vízumot és a többi is, ha kéri folyamatosan meg fogja kapni. Az albán fél ugyanakkor kérte, hogy a görög fél is adjon kiutazási engedélyt azon albánoknak, akik ezt hazatérés céljából kérik, sajnos azonban a görög hatóságok eddig mindössze csak 5 albán állampolgárnak tették ezt lehetővé. Az albán kormány és illetékes szervei több, különböző javaslatot tettek már sajnos eddig választ még nem kaptak. Ezek a következők: határkövek és egyéb hasonló, a két ország közötti határt jelző létesítmények helyreállítására, illetve pótlására vonatkozó egyezmény megkötése, mely javaslatot 1957-ben megismételték, illetve megsürgették, de mindezekig sem pozitív, sem negatív válasz a görög féltől nem érkezett.

Múlt év decemberében az albán fél javaslatot tett a határsértések és határcsúszások kivizsgálását végző vegyes bizottság létrehozására, illetve az ezzel kapcsolatos megállapodás tárgyalásainak megkezdésére. Eddig e javaslatra sem érkezett válasz a görög féltől. Az albán fél javaslatot tett továbbá az albán-görög határmenti övezetben esetenként fellépő epidemikus megbetegedések megelőzésére, továbbá - kb. 2 évvel ezelőtt - a két ország közötti postaforgalom szabályozására, illetve megindítására vonatkozó egyezmény megkötésére. Sajnos az előzőre eddig még egyáltalában nem jött válasz, a postaegyezményre pedig csak annyi, hogy a javaslatot továbbították az illetékes görög szerv felé. Egyébként az albán fél mindkét javaslatát rövid időn belül még egyszer szemre fogja ismételni. Megjegyezzük még, hogy az illetékes albán szerv nemrégiben hozzájárulást kért a görög féltől arra vonatkozóan, hogy részt vehessen saját áruival a Saloniki-i nemzetközi vásáron, de eddig semminemű választ nem kapott.

Egyébként mint ismeretes a két kormány képviselői nemrégiben tárgyalásokat folytattak Korfuban a korfui szoros közös aknátlánítása munkálatait illetően, s ezzel kapcsolatban megállapodást is kötöttek. E megállapodás értelmében a két fél már hozzá is kezdett az aknátlánítás munkálataihoz. Az albán kormány képviselőit - Totozani elvtárs közlése szerint - a korfui tárgyalások alkalmával igen melegen fogadták és rendkívül előzékenyek voltak velük szemben. Így pl. amikor az albán fél képviselői, - akiknek a tárgyalás lebonyolítására és az ezzel kapcsolatos megállapodás aláírására vonatkozó felhatalmazást a külügyminisztérium állította ki megjegyezték, hogy helyesebb lenne, ha a görög fél képviselőinek felhatalmazását is a Honvédelmi Minisztérium helyett a Külügyminisztérium állította volna ki, teljesítették kívánságát és a Görög Külügyminisztérium által kiállított, aláírt és lebélyegzett felhatalmazással ültek le tárgyalni.

Mint Totozani elvtárs közölte, a két ország közötti kapcsolat határozottan a javulás irányában halad, ami egyébként a görög lapokból is megállapítható, de megállapítható abból is, hogy pl. Enver Hoxha elvtárs moszkvai nyilatkozatát a görög kormány sajtó és a hivatalos körök is kedvezően fogadták. A diplomáciai kapcsolatok felvételére és a két ország közötti kapcsolatok normalizálására vonatkozó tárgyalásokat az albán fél továbbra is moszkvai külképviselete útján kívánja folytatni. Az albán-görög diplomáciai kapcsolatok felvételét illető tárgyalások - mint Totozani elvtárs mondotta - "bár lassan, de jó irányban haladnak és az eddigi eredmények arra engednek következtetni, hogy talán nem is olyan hosszú idő múlva meghozzák a mindkét nép által kívánt és mindkét ország számára hasznos eredményt". Totozani osztályvezető ez alkalommal is köszönetet mondott azért a segítségért, amelyet a Központ a Görögország helyzetét, stb. ismertető anyagok átadásával nyújtott számukra, majd kérte, ha lehet előre szignalizáljuk feléjük, ha sor kerül görög delegációk, vagy egyes görög személyek, stb. magyarországi meghívására, hogy szükség esetén ők is, esetleg budapesti nagykövetségük útján egyik-másik személyt, vagy delegációt meghívassanak Albániába. Kérte továbbá, ha lehetséges, úgy Görögországra vonatkozó tájékoztatásunkkal a jövőben is segítsük elő déli szomszédjuk belpolitikai, stb. helyzetét illető tájékozódásukat.

MOL-XIX-J-1-j-Alb-5/b-001170/1/1958. (Magyar Országos Levéltár - Külügyminisztérium - TÜK iratok)

Provokáció

Másolat!

Jelentem, hogy 1959. március 30-án a kora reggeli órákban 15 géppisztollyal, automata és egyéb fegyverekkel felszerelt görög határőr tört be albán területre Bracan községnél /Bilisht körzet/, s közülük négynek sikerült 150 méteres mélységbe behatolni albán területen. 12 órák kísérletet tettek az ott fát vágó parasztok közül egynek elfogására, majd amikor ez nem sikerült, tüzet nyitottak rájuk és az ott szolgálatot teljesítő Hajdar Beqir Hoxha és Bajram Shaban Hysa határőrre. A provokáció következtében Hajdar Beqir Hoxha határőrt megölték, míg társát súlyosan megsebesítették. Megölték még ezenkívül az ott tartózkodó parasztok egyikének lovát is.

A provokáció ügyében az albán kormány ENSZ-képviselője közvetítésével jegyzéket juttatott el az ENSZ főtárháza felé, melyben tiltakozott ezen barbár gyilkos cselekmény ellen, kérve, hogy a jegyzék másolatát adják át a görög kormánynak is. A jegyzékben az albán kormány a provokációval kapcsolatos minden felelősséget a görög kormánynak hárít és követeli az áldozatok, illetve családtagjaik kártérítését.

A fenti gyilkos provokáció nagy felháborodást váltott ki az egész albán népből, annál is inkább, mert nemrégiben gyilkolták meg a görög határőrök Lesh Pal Cupi albán határőrt is. Véleményünk szerint is teljesen jogos az albán nép ezen felháborodása annál is inkább, mivel az albán kormány, dacára a görög kormány

visszautasító magatartásának, állandóan kinyilvánítja törekvéseit a Görögországgal való jó viszony megjavítására, a kapcsolatok felvételére és a jószomszédi viszony megteremtésére. Ezen törekvést bizonyítják azon tények is, hogy megadta az engedélyt a háború óta Albániában tartózkodó görög hadifoglyok és politikai menekültek nagy része repatriálására és a legutóbbi időben pedig saját költségén hazaszállította azon 23 görög katonatiszt hamvait, akik a fasiszták ellen folytatott háborúban estek el Albánia területén. Ezenkívül az albán kormány már számtalan javaslatot tett a görög kormány felé a kereskedelmi kapcsolatok felvételére, mely mindkét népnek egyformán szolgálná érdekeit.

Nem véletlen az, hogy az utóbbi időben ismét gyakorivá váltak görög részről a határsértések, ha figyelembe vesszük, hogy néhány héttel ezelőtt Pál görög király olyan kijelentést tett, miszerint igényt tart Dél-Albánia egy részének Görögországhoz való csatolására. Bizonyítja a görög kormánynak Albániával szembeni ellenséges magatartását, hogy e súlyos kijelentést hivatalosan ugyan nem erősítette meg, de ugyanakkor meg sem cáfolta. Hasonló jellegű megbeszélést folytatott Pál görög király Titó jugoszláv elnökkel is annak görögországi látogatása alkalmával, amikor is kijelentették, ajánlatos Dél-Albániának Görögországhoz, míg Észak-Albániának pedig Jugoszláviához való csatolása. Amikor e kérdésben egy alkalommal felvilágosítást kértek Jugoszlávia volt moszkvai nagykövététől, az nevetve megjegyezte, hogy a magas személyiségek poharazás és kávézás közben megengednek maguknak kisebb tréfákat is. Amikor e kijelentés az albán nép tudomására jutott a különböző értekezletek alkalmával erélyesen tiltakoztak az ellen, hogy Albánia függetlenségének, területi épségének és szabadságának kérdését egyes külföldi államfők tréfa tárgyaként kezelik. Kijelentették ezen értekezleteken, hogy az albán kormánynak a jószomszédi viszony megteremtésére irányuló törekvései egyáltalán nem Albánia gyengeségét bizonyítják, hanem bizonyítják azt, hogy békében kíván élni mindenki, aki tiszteletben tartja az együttműködéshez szükséges alapelveket és éberen vigyáz a balkáni béke fenntartása és megerősítése felett.

MOL-XIX-J-1-j-Alb-29/f-002884/1959 12. d. (Magyar Országos Levéltár - Külügyminisztérium - TUK iratok)

Albán-Görög diplomáciai kapcsolatok kérdése

Magyar Népköztársaság Nagykövetsége
Ambassade De La République Populaire Hongroise
116/szig.titk./1955

Szigorúan titkos!
Tirana, 1955. augusztus 20.
Tárgy: Albán-Görög diplomáciai
kapcsolatok kérdése

Előadó: Hrabec István
Készült 4 példányban
3 példány Központnak
1 példány Követségén

Külügyminiszter Elvtársnak
Budapest

Mint ismeretes, az Albán Népköztársaság Kormánya 1955. június 30-án, vagyis rövid másfél év leforgása alatt - az ENSZ főtítkárn keresztül - már másodízben tett javaslatot a görög kormány felé, hogy a két ország között létesítsenek normális diplomáciai kapcsolatokat.

Behar Shtylla, az Albán Népköztársaság Külügyminisztere fenti tárgyú és Dag Hammarskjöldhöz intézett táviratában rámutatott arra - amint ezt 99/szig.titk./1955 számú jelentésünkben is már említettük -, hogy az Albán Népköztársaság Kormányát mindenkor az az óhaj vezette, hogy "normális diplomáciai kapcsolatokat létesítsen és tartson fenn a szomszédos országokkal, - beleértve Görögországot is." Shtylla elvtárs fenti táviratában utalva 1953. november 12-i táviratára kihangsúlyozta, hogy az Albán Népköztársaság Kormánya fenti óhajától vezérelve "az egyenlőség, a szabadság és a függetlenség elvének kölcsönös tiszteletben tartása alapján és a két nép közötti kulturális együttműködés érdekében" megismétli a görög kormány felé 1953. november 12-én tett javaslatát.

A görög kormány 1955. augusztus 4-én, - az ENSZ főtítkárn keresztül - negatív választ adott az Albán Népköztársaság kormánya ezen újabb javaslatára is, azzal érvelve, hogy:

1. Görögország és Albánia között még mindig fennáll a hadiállapot ténye.
2. A diplomáciai kapcsolat felvételét megelőzően rendezni kell a két ország között fennálló "vítás területi" kérdéseket /Ugyanis a görög kormány igényt tart Dél-Albánia jelentős részére, az ú.n. "Észak Epir-re".
3. Az albán kormány 1946-tól 1949-ig támogatta "a külföldön szervezett, Görögország elleni agressziót/ A görög kormány itt a görög szabadságharcosok támogatására céloz/.
4. Az albán kormány segítette a "nemzetközi kommunizmus" ügynökeinek Görögország területére való átcsempészését, stb.

Nem kétséges, hogy a görög kormány fenti érvelését minden alapot nélkülöznek és csak ürügyül szolgálnak a két ország között fennálló egészségtelen, s a két szomszédos nép érdekeire nézve egyaránt káros viszony további fenntartására. Ugyanis - amint ezt az Albán Népköztársaság Kormánya már több ízben leszögezte - Albánia és Görögország között nincs és nem is volt semmi néven nevezhető hadiállapotban, miután az elmúlt háború folyamán mindkét nép egy közös ellenség, az olasz és a német megszállók ellen harcolt.

Ezt a tényt - mint ismeretes - leszögezi az Olaszországgal kötött békeszerződés is, amelyben Albánia és Görögország, mint a fasiszta Olaszország ellen harcoló és egyáltalán nem rajta múlik, hogy ezirányú kísérlete eddig eredménytelen maradt. Felelős albán személyiségeknek határozott meggyőződésük, hogy a görög Népköztársaság kormányával szemben területi igényekkel lépjen fel. Ami viszont a görög kormány többi, ú.n. "érveit" illeti, azok nem egyebek, mint a görög kormány szokásos és állandóan ismétlődő rágalmai.

Behar Shtylla, az Albán Népköztársaság Külügyminisztere a mai nap nyilvánosságra hozott és a görög kormányhoz intézett újabb táviratában az Albán Népköztársaság Kormánya nevében sajnálkozását fejezi ki afelett, hogy "a görög kormány nem hajlandó jelen időpontban a diplomáciai kapcsolatok" létesítésére, majd rámutat arra, hogy: "Azok a vádák, amelyeket a Görög Kormány válasza tartalmaz - beleértve az Albán Népköztársaság belső ügyeire vonatkozóan is -, abból erednek, hogy a Görög Kormány nem rendelkezik tárgyilagos információkkal az Albán Népköztársaságon belüli tényleges helyzetről és arról sem, hogy az albán nép hő óhaja, hogy a görög néppel jószomszédi és barátsági viszonyban éljen."

Shtylla elvtárs az említett táviratban rámutat a két ország közötti normális diplomáciai kapcsolatok létesítésének jelentőségére, majd annak a reményének adott kifejezést, hogy "a görög kormány újból és alaposabban tanulmányozni fogja az Albán Népköztársaság kormányának a két ország közötti diplomáciai kapcsolatok felvételére vonatkozó javaslatát és ezzel bizonyítékát adja annak, hogy őszintén szándékában áll Balkán békéjének megerősítése" stb.

Az Albán Népköztársaság kormánya, amint az a fentiekből látható, mindent megtesz annak érdekében, hogy normális kapcsolatokat létesítsen a görög kormánnyal és egyáltalán nem rajta múlik, hogy ezirányú kísérlete eddig eredménytelen maradt. Felelős albán személyiségeknek határozott meggyőződésük, hogy a görög kormány előbb vagy utóbb, éppen a balkánon való elszigeteltsége következtében rá fog kényszerülni arra, hogy az Albán Népköztársaság kormányával is diplomáciai kapcsolatokat létesítsen.

/Hrabec István/
id. ügyvivő

MOL-XIX-J-1-j-Alb-5/b-008375/1955. 3.d. (Magyar Országos Levéltár - Külügyminisztérium - TUK iratok)

Kiáltvány

Másolat

Péter görög herceg tiszteletbeli elnöksége alatt:
Tartalékos Tisztek Pángörög Uniója

Kiáltvány

A Tartalékos Tisztek Pángörög Uniója, amelynek tagjai adták az Észak-Epirus szent földjéért folytatott harcok seregét, aggodalommal követi a legutóbbi albániai eseményeket, amelyek megpecsételhetik Észak-Epirus mártír népének sorsát.

Az Unió kész kinyilvánítani megdönthetetlen elhatározását, hogy élére álljon a görög ifjúság újabb harcának, amellyel szembeszáll az albán kérdés olyan esetleges újabb előkészítésének, amely figyelmen kívül hagyja Észak-Epirus görög lakosságának évszázados követelését, hogy visszatérjen az anyaországához.

A Görög Gondolat megdönthetetlen eszméi nevében felhívással fordulunk hazánk felelős vezetőihez és a szabadság minden harcosához, hogy a bölcsesség, a történelmi következetesség, valamint a béke és az igazság ügye iránti odaadás elfogadhatatlan, amely nem veszi figyelembe Észak-Epirusban élő testvéreink sorsának rendezését.

A tartalékos tisztek biztosítják észak-epirusi testvéreinket, hogy szívük és az egész nemzet szíve ott dobog a határokon, készen a harcra és az áldozatokra, hogy felszabadítsák őket.

Athén, 1962. január 3.

MOL-XIX-J-1-j-Gör-VI-18-00280/2/1962. 6.d. (Magyar Országos Levéltár - Külügyminisztérium - TÜK iratok)

Olasz cáfolat a "Nagy Albániára" vonatkozó térkép ügyében

1. Melléklet!

Le Messenger d'Athenes 1962. I. 7.

Olasz cáfolat a "Nagy Albániára" vonatkozó térkép ügyében.

Egy abszurd ügy.

Az olasz nagykövetség felkéri az Agence d'Athenes hírugynökséget, szíveskedjék továbbítani a sajtónak az alábbi közleményt:

"Az Athens Daily Post c. lapban közölt információval kapcsolatban, amelyet több más athéni lap is átvett, és amely szerint Tiranában és Durazzo-ban "igazi Albánia" cím alatt, állítólag forgalomban vannak 1938-ban, az olasz adminisztráció időszakában nyomott régi térképet tartalmazó "röpiratok" /leaflets/, s e térkép görög és jugoszláv területeket is tartalmaz, Olaszország nagykövete felhatalmazást kapott, hogy kategorikusan megcáfolja miszerint bármely ilyen jellegű "leaflets"-eket a tiranai olasz követség forgalmazott volna, amely egyébként ennek még létezéséről sem tudott."

MOL-XIX-J-1-j-Gör-VI-48-00280/1962. 6.d. (Magyar Országos Levéltár - Külügyminisztérium - TÜK iratok)

Görög-albán kapcsolatok kérdése

Kapcsolatos a 00400/szt. 1964. számú ügyirattal.	Szigorúan titkos! Másolat! Készült: 2 pld-ban Athén, 1964. január 6.
--	---

Tárgy: Görög-albán kapcsolatok kérdése

"Papandreou Centrista miniszterelnök december 20-án ismertette a Parlament előtt kormánya programját. A külpolitikai vonatkozásokban külön kitért a görög-albán kapcsolatok kérdésére. Elmondta, hogy sajnálatos tény ugyan, de Görögországnak a viszonya Albániával teljesen rendezetlen; formailag még mindig hadiállapot van a két ország között. Hozzáfuzte, hogy kormánya mindent el fog követni arra vonatkozóan, hogy az Albániával szemben fennálló függő kérdéseket békésen rendezzék és a két ország közötti viszonyt normalizálják. Ugyanakkor felháborítónak nevezte azt az állapotot, hogy Észak-Epirusz /Albánia déli része/ területén a görög lakosság nemzeti jogai nincsenek biztosítva. Papandreou nem lépett fel egyértelműen Észak-Epiruszra vonatkozó területi követeléssel - mint ahogy azt tette számos esetben a Karamanlisz kormány - de határozottan érezte, hogy e kérdés megoldása nélkül nem lehet szó a görög-albán viszony normalizálásáról.

Venizelosz külügyminiszter néhány nappal később újságíróknak tett nyilatkozatában arra hivatkozott, hogy 1960 júniusában Szovjetunióban tett látogatása idején Hruscsov elvtárral beszélgetve már állást foglalt Észak-Epirusz ügyében. Az akkori állásfoglalása - mondotta - esetleg ma is megoldás lehetne ahhoz, hogy lehetőség nyíljen Albániával való jószomszédi viszony kialakítására.

Venizelosz javaslata lényegében az, hogy az albán kormány biztosítson autonómiát Észak-Epirusznak, helyesebben az ott élő görög kisebbségnek. Ezzel a Centrista görög kormány bizonyos fokig enyhíti azt a második világháború óta fennálló görög követelést, hogy Észak-Epiruszt csatolják Görögországhoz.

A tiranai rádió támadással válaszolt Venizelosz nyilatkozatára, sőt Venizelosz állásfoglalását azzal próbálta magyarázni, hogy talán az a Moszkvában kapott biztatás eredménye. Hozzáfuzte, hogy jöllehet Észak-Epirusz Albánia elkülöníthetetlen része, az ottlakó görög kisebbség jogairól való vitának mindaddig nem lehet helye, amíg az albán-görög viszonyban javulás nem következik be legalább olyan mértékig, hogy diplomáciai kapcsolatot létesítsenek."

MOL-XIX-J-1-j-Gör-VI-48-00400/1964. 6.d. (Magyar Országos Levéltár - Külügyminisztérium - TÜK iratok)

Albán-görög diplomáciai kapcsolatok helyreállítása

A Magyar Népköztársaság Nagykövetsége Ambassade De La République Populaire Hongroise	Szigorúan titkos! Athén, 1964. október 15. Tárgy: Albán-görög diplomáciai kapcsolatok helyreállítása
---	--

208/1964. szig. titk.
Készült: 3 példányban
2 példány KÜM
1 példány Nagykövetség
Előadó: Dobos István
I. o. titkár

A Magyar Népköztársaság
Külügyminisztériumának
Budapest

Ez alkalommal csupán szignalizálni kívánjuk, hogy f. hó 8-án csaknem valamennyi athéni napilap ugyanazon szöveggel rövid hírben közölte: "az albán kormány közvetett módon javaslatot tett Görögországnak a két ország közötti diplomáciai kapcsolatok helyreállítására". Forrásként jól informált köröket jelölnek meg. Néhány napra rá a kormány cáfolta a hírt.

A közlésnek a cáfolat ellenére is van jelentősége, görög részről még a múlt év végén Venizelosz akkori külügyminiszter vetette fel a témát. Az albán nyilvánosságra hozott hivatalos reagálás akkor, kifejezetten elutasító volt. Az azóta Athénban társadalmi vonalon jelentősen erősödött a kínai propaganda, és lehet, hogy ma már Albánia is kész visszatérni a Venizelosz javaslatra.

/Hollai Imre/
nagykövet

MOL-XIX-J-1-j-Gör-IV-48-00400/1/1964. 6.d. (Magyar Országos Levéltár - Külügyminisztérium - TÜK iratok)

Címkek:

Albánia ^[2]

Varsói Szerződés ^[3]

Dag Hammarskjöld ^[4]

ENSZ ^[5]

Kiadás: 1. évfolyam (2001) 4. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/diplomacia/az_eszakepiruszi_kerdes_hattere.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/diplomacia/az_eszakepiruszi_kerdes_hattere.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/albania>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/varsoi-szerzodes>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/dag-hammarskjold>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/ensz>